

Tragický osud

Josef Trojan, rodák z Horních Heřmanic

**Příloha Budišovského zpravodaje 3/2013
30. 9. 2013**

Partyzáni z Baťovan*(K sjezdu partyzánské brigády v Baťovanech)*

*Kdo za pravdu horí,
kdo do boje sa hrne ze všech stran?
Hej, kapitáne, to junáci jsou tvoji –
partyzáni z Baťovan.*

*Na svobodu verí,
na Vtáčniku hore jejich hlavní stan.
Kdo nebojí sa smrti, kdo neuhne sa z boje?
Partyzáni z Baťovan.*

*Kdo na koni jede,
cez nepřátel řady zhubit krvelačnú saň?
To kapitán Trojan, automat v ruce,
s partyzány z Baťovan.*

*Na Hlbokej horí
svätý oheň horí, září do všech stran.
Nebojte sa milí, kapitán tu živý,
s partyzány z Baťovan.*

*Kdo Rudými d'ábly
byl po celou vojnu od Němců tak zván?
Náš slavný kapitán Trojan,
s partyzány z Baťovan.*

*Svoboda sa blíží,
od východu letí její sladký van.
Kdo probil sa cez Hron, kdo porbil sa Němci?
Partyzáni z Baťovan.*

*Komu za vítězstvo,
komu za dar boje věnec slávy bude dán?
Kapitánu Trojanovi
a partyzánům z Baťovan.*

Svatební fotografie Stanislavy a Josefa Trojanových

Josef Trojan se narodil 25. března 1906 v Horních Heřmanicích. Měl tři sestry a dva bratry. Jeho otec byl rolníkem. Vychodil obecnou školu v Heřmanicích a v roce 1923 absolvoval hospodářskou školu ve Velkém Meziříčí. Po ukončení vojenské služby, kdy narukoval do Prešova ke 4. telegrafickému praporu, nastoupil místo hospodářského adjunkta na statcích premonstrátů v Nové Říši. Poté byl zaměstnán v podnicích Baťa ve Zlíně, kde byl po třech měsících jmenován účetním. Krátce se stal správcem pobočného

závodu v Třebíči-Borovině (zde se seznámil se svoji budoucí ženou Stanislavou, za svobodna Nováčkovou, jejich roční známost byla ukončena sňatkem), správcem statku v Hostavicích u Prahy a jako výborný organizátor byl v roce 1938 poslán na velkostatek Šimonovany na Slovensko (Šimonovany jsou velká vesnice u Topolčan na Horní Nitře), aby ho zmodernizoval a zavedl továřenskou výrobu s vlastním hospodářským zázemím. Od r. 1939 se tam již začala vyrábět obuv. Zde začal organizovat a budovat nový závod. Přetvořil celý kraj na kraj průmyslový, jakého nebylo na celém Slovensku. Zasloužil se o stavbu nového města Baťovany, kde bylo v roce 1946 zaměstnáno 4500 dělníků, kteří týdně vyrobili 100 000 párů obuvi. Po okupaci českých zemí a osamostatnění Slovenského státu dostal povolení zůstat jako Čech na Slovensku, aby mohl dále spravovat majetek firmy Baťa.

V odboji

Po obsazení českých zemí Němci se Josef Trojan podílel na vytvoření organizovaného odboje, který neměl na Slovensku obdoby. V té době se tak rozhodlo mnoho Slováků, i když se pouštěli do nerovného boje (14. března se vytvořil klerofašistický Slovenský stát, na území dnešního Slovenska 1939–1945). Prvním jejich činem bylo napomáhání k útěku čsl. důstojníkům do ciziny. V Obycích u Zlatých Moravců bylo středisko, odkud se důstojníci dostávali dále do Maďarska a do Jugoslávie. Členové odboje zřizovali ilegální buňky, z těch, kteří utekli z vězení, nebo ze Slováků – komunistů, navázali spojení s cizinou. Styk umožnila vojenská mise a britské úřady v Turecku. Po obdržení vysílaček navázali spojení i s jinými odbojovými skupinami. Josef Trojan podplatil i některé členy ÚŠB a gestapa v Bratislavě, kteří jej informovali o důvěrných rozkazech. Mezitím ve své skupině připravoval speciální vojenské mapy ČSR, části Polska, Maďarska a Rumunska pro potřebu vojenského britského a ruského kartografického ústavu. Mapy, spolu s nevyplněnými pasy, osvědčením o slovenském státním občanství, občanskými legitimacemi a jinými dokumenty, důležité pro ruské parašutisty a agenty Intelligence Service, se převážely do Turecka.

Partyzánský oddíl

V roce 1943 Josef Trojan stal u založení lesního partyzánského tábora v horách „Na Ptáčniku“, kde se ukrývali uprchlí příslušníci Rudé armády a naši ilegální pracovníci. Ti organizovali a připravovali okolní lid na povstání. Vše vydržovala továrna v Baťovanech. Výzbroj a výstroj se kupovala od vojáků z trenčínské a topolčanské posádky a zbraně přicházely od KSS z Bratislavy. Josef Trojan začal vydávat ilegální komunistický časopis Hlas ľudu v nákladu 5 000 výtisků. Do přípravy k odboji vychoval 400 mladých mužů v internátě v Baťovanech.

Na začátku povstání byl Josef Trojan generálem Jánem Goliánem určen velitelem partyzánských jednotek v celé hornonitranské oblasti. Se 2000 muži hned v prvních dnech přepadli nerozhodnou posádku v Topolčanech a zmocnili se devíti děl a vlaku s municí. Dle rozkazu měli bránit především Baťovany, protože za nimi, ve vzdálenosti 20 km, v Zemianských Kostelanech, byl sklad jednoho a půl milionu litrů benzínu. Teprve po jedenáctidenních bojích s dělostřeleckou přesilou, proti nástupu tanků, minometů a letadel, se podařilo oddílům SS partyzánské jednotky z Baťovan vytlačit. Poté

následovala řada bojů u Prievidze, Horní Vsi, Proďan, Žarnovic, Výhně a jinde. Jednotky bojovaly krutě a pro tvrdý odpor, který kladly Němcům, je Němci nazvali Rudými d'ábly a Josefa Trojana Krvavým kapitánem.

V boji

Velkým vyznamenáním bylo pro Trojanovu partyzánskou skupinu, která měla název Pavel (po sovětském důstojníkovi Pavlu Baranovi, který utekl z německého zajetí), její přidělení ke 2. čl. parašutistické brigádě (jako 3. samostatný prapor, v den 2. října 1944). Mohli tak bojovat po boku naší armády, která k nám z Ruska přiletěla na pomoc. Následovaly těžké boje u Močiarů, Sásy, Lazisek, Zolné, Banské Bystrice a po jejím pádu přišel ústup na Staré Hory. Posledním místem byl Ďumbír, velitelství všech partyzánů ze Slovenska. Ďumbír! – Místo rozhodnutí. Rozkaz zněl – Buď vpřed, nebo probíjet se zpět! Josef Trojan se s nejdováděnějšími a nejstatečnějšími rozhodli pro cestu zpět.

V té době měl Josef Trojan ženu s třemi malými dětmi, která se s nimi ukrývala v okolních lesích Baťovan a na jejíž hlavu byla vypsána odměna 50 000 Ks. Na chycení samotného Josefa Trojana to bylo 500 000 Ks od Němců a 200 000 Ks od slovenské vlády. Dva tisíce jeho fotografií měly německé a vládní orgány a tisíc plakátů „zdobilo“ slovenské vesnice s výzvou: Chyťte největšího nepřítele Slovenského státu, starého bolševického cháma Jozefa Trojana!

Josef Trojan se neulekl a neuhnul. 6. listopadu 1944 nařídil odchod. Při neustálých potyčkách s Němci se jednotka prodírala horami 21 dní zpět k Baťovanům. Zde došlo ke spojení s věrnými, kteří byli úmyslně zanecháni v zázemí a s podzemní organizací v Bratislavě. Základna byla na samotě Hlboká při Koláčné, kde byly ukryté i zbraně. Odtud byly přepadány německé a maďarské kolony a znovu se mobilizovalo.

Blížící se konec války ve vzpomínkách Josefa Trojana, jak je zapsal František Horký:

Sedmého února 1945 byl jsem s jezdeckou rozvědkou kontrolovat úsek Zlaté Moravce – Topolčianky. V Topolčiankách mi hlásili, že poslancům Širokému a Ďurišovi se

podářilo utéci z vězení v Bratislavě a že jsou ve Zlatých Moravcích. Zařídil jsem potřebné a ještě týž den jsem je přivítal v našem táboře. 11. února dostala brigáda radiotelegrafické hlášení od armádního velitelství za Hronem, že k nám vysílá armádní rozvědka. Ihned byla nařízena pohotovost celé brigády, kontrola stráží, čištění oblasti, zjišťování stavu nepřítel. I já s pěti rozvědčíky odešel na Skýcov a Zlatno. V hájovně u Zlatna čekalo mě nové veliké překvapení. Setkal jsem se tam se třemi organizátory baňsko-bystrického povstání, s plk. Kalinou (Kišem), mjr. gnšt. Rašlou a se štkp. Tvarůžkem. Po nekonečných útrapách dostali se do našeho středu. Tak naše brigáda měla několik vzácných hostů a dalo se čekat, že armádní rozvědka přinese důležité rozkazy. A opravdu! 12. února zrána došla na Inovec, kde byl tábor brigády. Měla dvacet mužů a byla vedena mjr. Stanislavovem. Přinesla rozkaz pplk. Korosova, velitele ruských partyzánských brigád na Slovensku, aby se naše brigáda probojovala k Rudé armádě a převedla bez pohromy všechny naše hosty na druhou stranu Hronu. Pomoc Rudé armády byla zajištěna. Ještě ten den se začalo s přípravami. V noci z 12. na 13. února odešli naši zákopníci, aby zaminovali silnici a železniční trať po obou stranách obce Orovnice, kudy vedl směr průlomu přes německou frontu. Můj partyzánský prapor tvořil zadní voj bojového proudu a chránil ostatní prapory při přechodu přes Hron. Přeprava byla těžká a pomalá, protože Hron na místě přechodu byl prudký, hluboký a voda ledová. Za přechodu byly neustálé boje, hlavně našeho zadního ochranného praporu. 13. února odpoledne o 15. hodině začal nástup. Ve 20 hod prvá potyčka předního proudu s Němci v hájovně nad Orovnici. Cíl za Hronem Tekovská Breznice – byl dosažen ve dvě hodiny v noci 14. února. Po hodinovém oddechu jsme odpochoodovali do Opatové, kde nás přivítala slavně a bratrsky Rudá armáda. Brigáda splnila tak úspěšně daný rozkaz za cenu 25 padlých, 20 pohřešovaných a 40 utonulých partyzánů. – Mlčíme.

Po přechodu byl prapor zařazen do II. ukrajinského frontu maršála Malinovského k 1. bukurešťské divisi. A hned 16. a 18. února došlo k odrážení výpadů Němců mezi Beňadikem a Kozmálovci. Při těchto bojích byl Josef Trojan zasažen do pravé nohy a odvezen do nemocnice. Ještě nedoláčený byl povolán do Košic, kde se sešel se svým krajanem generálem Ludvíkem Svobodou.

Slovenskou národní radou byl Josef Trojan jmenován generálním ředitelem podniků Baťa na Slovensku. Po znárodnění byl generálním ředitelem kožařského a gumárenského průmyslu na Slovensku.

Těžký osud Stanislavy Trojanové

Ještě před slovenským povstáním bylo v domě rodiny Trojanů v Šimovanech-Baťovanech rušno ve dne i v noci. Střídaly se zde skupiny ozbrojených mužů, pro které paní Trojanová sháněla především potraviny. Její manžel dodával od roku 1942, jako správce Baťova majetku na území profašistického Slovenského státu, zbraně a šaty. Všechno s vědomím Bati (žil v emigraci). Správcových kontaktů využíval i Londýn, když na jeho adresu posílal přes Baťovo obchodní zastoupení radiostanice pro odbojové skupiny na Slovensku. Byl jich plný jednoposchodový dům, pouze dětský pokojík, kde spaly tři děti, byl ušetřen. 26. srpna 1944 ve 22 hod přišel rozkaz odejít z domu a ve 3 hodiny ráno se vydala spolu se služebnou a dětmi, dcerou Stašou, syny Pepikem, tříapůlročním Jankem a čtvrtým dítětem, na cestu do lesů, která nakonec trvala osm měsíců.

První měsíční azyl našla (měla v té době falešnou legitimaci na jméno Zuzana Majerová z Lubětové) v horském dřevěném srubu Ing. Pavla Němce. Trvalo jim celý týden, než se jim úzkou strmou pěšinkou podařilo na zádech přenést do srubu své věci. Přivedli sem dokonce i krávu. Bylo to v době, kdy v okolí Šomonovan-Baťovan zuřily těžké boje, partyzáni ustupovali přesile, boje se blížily. Do vily Ing. Němce přišel partyzánský štáb a s ním rozkaz – připravit se na odchod. Zakopali různé věci, odvázáli krávu a spolu s vojáky a civilisty utíkala i paní Trojanová-Majerová s dětmi.

Utíkali lesy do hor na žebříňáku směrem na Ostrý Gruň, dále na Hrabišov. Fronta se blížila. Dostali se až k řece Hronu a pramice je převezla na druhou stranu do Bzenice. Přichází do Výhni, kde chce koupit dětem něco k jídlu. Lidé pozdě večer nevěří nikomu, nedají najíst, sami jsou připraveni k útěku. Konečně přijíždí auto poslané za nimi a odváží je do Kolpachů na faru. Znovu cesta do hor.

Padla Banská Bystrica – bylo po vojně. Lidé z tábora se stěhují domů. Rodina Trojanova však nemá domova, nesmí se vrátit, čeká gestapo a gardisté. Na hlavu paní Trojanové je neustále vypsaná odměna 50 000 Ks. Lidé jdoucí domů viní z jejího těžkého osudu manžela. Nakonec, aniž by věděla kam, odchází z tábora i ona a protože nemůže všechny svoje věci odnést najednou, ukrývá baťohy pod kmen stromu, aby se pro ně vrátila. Vrací se, ale mezitím baťohy někdo ukradl. Nakonec se unavená, po celodenním bloudění kolem kopce, vrací do tábora, není přijata a nemůže ani dětem uvařit jídlo na společném ohništi, dřevo je prosáklé vlhkem. Po týdnu se dostává ke kolibě, kde je přes sto utečenců, slovenských četníků se svým plukovníkem. Po oddechnutí a ohřátí odchází z koliby směrem ke slovenské Lupči.

Stanislava Trojanová s dětmi (chybí nejstarší dcera) a věrnou pomocnicí Johankou v době zatčení manžela

Setkání s dětmi

Zastavuje ji německé komando a ověřuje její legitimaci, ještě štěstí, že měli důležitější práci. Na louky za vesnicí zahnali Židy, kde je okradli a pak je stříleli. Po střelbě zůstalo na zemi mnoho mrtvých. Vyděšení lidé ve vsi se báli německých prohlídek, a proto nechtěli nikomu cizímu poskytnout nocleh. Nakonec se ustrnul jeden chudák, který měl jednu světnici a hodně dětí, koupil ještě slámu, aby návštěvníci měli na čem spát.

Prvního prosince se setkává paní Trojanová, na samotě v horách blízko Obyců, se svým mužem, který se probil s frontou k Šimonovanům. Děti už nepoznávají otce, bojí se ho. Nespí v kolibě, mnohé i v této době láká velká odměna na ně vypsaná. Proto spí ve starém zasypaném dolu – sníh, strašná zima, třepou se děti i velcí. Kolem půlnoci je vidět blížící se světla, jdou po nich. Nezbyvá než znovu utíkat.

Legitimace Stanislavy Trojanové na falešné jméno Mária Kováčová

Nakonec se paní Trojanové podaří sehnat v Skýcovci byt v novostavbě, bez kamen, jinovatka na stěnách. Místní ji nechtějí prodat ani krapet mléka pro děti, co že je to za ženu, když se dala k partyzánům? Sem jí přinesli partyzáni novou legitimaci na jméno Marie Kováčová z Michalovců. Mezitím se obsazení města střídalo – Němci, vlasovci, ruští partyzáni a zase Němci. Němci si přišli pro věci, které zde měli uschovány z krádeže v Topoľčianském zámku. Velitel partyzánů slíbil, že oznámí, až bude nejhůř, neřekl však nic. Za lednové zimy a velkého mrazu následuje další útěk potokem do lesů. Z leknutí dostává paní Trojanová strnutí nervů. Přes to všechno táhne nohy sněhem a plouží se jediným možným údolím na Jedlové Kostolany. Utíkají všichni kolem ní, hlavně muži,

kteří odvázejí Němci do Německa, odstřelují je letadla. Zastavuje u několika kolib, nikdo ji však nechce přijmout, až najde azyl u jednoho myslivce, který znal jejího manžela.

Následují nová udání a úteky, noclehy se mění. V půli února 1945 přichází na svět dítě. Pan farář je křtí jménem Jiří-drakobijce. Lidé však nemají soucitu ani se ženou po porodu, ještě k tomu nemocnou zánětem žil chtějí udat, domlouvá i pan farář. Přes samotu se blíží fronta, Němci ustupují. Dva dni ve vlhkém sklepě, blízko padá ruská bomba. Jsou velikonoce.

Vychází se vstříc vítězům, je svoboda. Lidé jsou jiní, dnes už dávají vše. Paní Trojanová se dává na cestu k domovu. Do Šimonovan se vrací koncem dubna 1945.

Podpisovaný

Podpisovaný Stavost obce jezdil Kordov
 pedvutruje se p. Marie Kvačan rod.
 15. 10. 1914. Michalovcích domosa Ewačuvce
 do obce jezdil Kordov dne 15. 8. 1944.
 Josef Trojanovský dne 17. 8. 1944
 Šimonov

Po válce

Josef Trojan se s chutí vrhl do práce, byl zasloužilý partyzán, velitel, pracoval v celoslovenském partyzánském výboru, za protifašistický odboj dostal mnohá vyznamenání. Brzy nato se stal generálním ředitelem podniku Baťa-Baťovany, později oblastním ředitelem kožařského a gumárenského průmyslu na Slovensku. V Bratislavě i v Praze se setkával s představiteli na nejvyšších místech jako např. se Širokým, Bašťovským, Ďurišem, Noskem a dalšími. Při několikátýdenních loveckých pijatikách nebyla nouze o jídlo a pití. A platilo to ve válce i po ní. Nejdříve tak korumpoval slovenské fašisty, aby zamaskoval spolupráci s partyzány, a pokračoval v tom i po osvobození s komunisty, kteří se od předchozích pánů – jak brzy zjistil – moc nelišili. Trojanovy neomezené možnosti vyvolávaly už tehdy závist či žárlivost některých odbojářů... i když je obětavě podporoval. V důsledku toho se možná již tehdy začal psát Trojanův tragický konec.

Během svého pobytu v ČSR předal maršál Jugoslávie J. B. Tito vysoká vojenská vyznamenání. Mezi nimi byl i štábní kapitán Josef Trojan. Dne 14. března 1947 o něm noviny psaly: „Josef Trojan, gen. ředitel podniku Baťa-Baťovany a oblastní ředitel kožařského a gumárenského průmyslu na Slovensku je nejlepší zárukou, že dvouletka v našem okrese bude nejen splněna, ale i vysoko překročena. Přejeme mu, aby mu zdraví v tomto velkém zápase sloužilo...“

Vyznamenání Josefa Trojana: Čsl. válečný kříž 1939; medaile za chrabrost; zlatá I. třída za zásluhy o slovenské povstání; I. třída ruských partyzánů; I. třída jugoslávský za družbu bratrstvo a jedinec.

Josef Trojan s generálem Ludvíkem Svobodou na pietním aktu svého rodáka Jana Doležala v Horních Heřmanicích

Únor 1948

Přišel únor 1948. K moci se dostal Klement Gottwald. V té době se po Baťovanech začaly trousit různé řeči, známí začali při setkání přecházet na protější chodník. Ve vzduchu bylo cítit napětí, začaly probleskovat zprávy o politických procesech v Albánii, Maďarsku, Bulharsku, Polsku, Rumunsku... Nakonec někdo ze známých donesl Josefu Trojanovi zprávu o tom, že tam nahoře upadl v nemilost. Josef Trojan se nervózně pousmál a vše odbyl slovy, že nemá čas se věnovat hloupostem...

Jednoho dne letadlem přiletěl tehdejší ministr zahraničí Vlado Clementis. Zdržel se jen krátce. Josefu Trojanovi doporučil, aby co nejdříve i s rodinou odjel např. do Vídně, že se nad ním stahují mraky a vše nasvědčuje, že bude brzy zatčen. Následovala jednoznačná odpověď: „Nic jsem neudělal, kvůli čemu by mě měli zatknout. Jestliže proti mně něco mají, prosím, dostavím se a dokážu svoji nevinu. Pokud bych z republiky utekl, jakékoli křivé obvinění by se mohlo považovat za pravdu. Kdo by mě potom obhájil a očistil?“ Tímto se tragédie naplnila.

Koncem léta 1945 našli v blízkém okolí Baťovan mrtvá těla pěti zavražděných. Čtyři z nich byli během války vedoucími pracovníky Baťových závodů. Pátá oběť byla mladá těhotná žena. Šlo o snoubenku jednoho ze zavražděných. Později se zjistilo, že všechny zastřelili koncem dubna členové místních milicí, bývalí příslušníci Trojanovy

partyzánské jednotky. V té době byl Josef Trojan ředitelem závodů a zároveň předsedou národního výboru v Baťovanech. Když později vyšetřovala případ Státní bezpečnost, střelci shodně tvrdili, že dostali pokyn od Trojana. V režii StB vznikla tenkrát verze, že Trojan, který před odchodem do Povstání byl správcem velkostatku v Baťovnách, chtěl takto umlčet svědky jeho tehdejší spolupráce s nacisty. Zachovaly se i fotografie, na kterých je správce Baťova majetku ve společnosti šéfa bezpečnosti slovenského státu a jednoho německého diplomata. Trojan při těchto příležitostech získával důležité informace pro odboj.

Zatčení

Těsně před Vánocemi obdržel Josef Trojan pozvání do Prahy na slavnostní kladení základního kamene pomníku Josefa Stalina na Letné. Jeho řidič Rudolf Baluch se právě stěhoval do nového bytu, nemohl do Prahy jet, a proto poprosil svého bratra, aby za něj zaskočil. Při návštěvě Prahy Josef Trojan navštívil několik obchodů, kde nakupoval dětem svých zaměstnanců knížky pod stromeček. Již tehdy si s řidičem všimli, že je sleduje nějaké auto. Po slavnosti se nechal Josef Trojan zavést za generálním sekretářem komunistické strany Rudolfem Slánským. Byl u něho asi hodinu a poté přišel do auta značně rozčilený. Když se s ním Rudolf Slánský loučil a podával mu ruku, již věděl, že bude Josef Trojan v noci zatčen. Ubytoval se v hotelu Esplanade. Po půlnoci někdo zabušil na dveře, po otevření vtrhlo do pokoje několik mužů, kteří vše prohledali. Následoval příkaz obléci se a poté jej odvezli do Ruzyně. Trojana zatýkali v noci z 21. na 22. prosince 1949.

Už před tím uvěznili a na jaře 1950 popravili dalšího partyzánského velitele Viliama Žingora. Jak vyplývá z vyšetřovacích spisů, StB už sledovala i Trojana a zjistila např., že poslal peníze vdově po Žingorovi, která zůstala sama s dětmi. StB tehdy sledovala i další partyzánské velitele. Většinu z nich obvinila ze špionáže ve prospěch Jugoslávie anebo západního imperialismu, případně z chystání vzbouření proti lidově demokratické ČSR. I Trojana obvinili vyšetřovatelé StB nejprve z protistátních kontaktů s Bělehradem. Na pokyn z Moskvy, které se nelíbila velmi samostatná politika tehdejšího vůdce Jugoslávie maršála Tita, se začalo ve všech sovětských satelitech tažení proti „titovštině“. Scénář StB vypadal asi takto: Bývalí jugoslávští partyzáni na čele s Titem udržují spojení s bývalými partyzány v ČSR, aby je podporovali v úsilí získat moc.

Trojan byl ředitelem podniku, ve kterém tehdy působilo velké množství jugoslávských učňů. Často je navštěvovali pracovníci jugoslávského konzulátu v Bratislavě, kteří se setkávali i s Trojanem. Proti jednomu z nich, vícekonzulovi Šefikovi, a jeho společníkům začal v září 1950 vykonstruovaný proces. I v něm padaly nevinné slovenské hlavy. Trojan dostal z Titových rukou nejvyšší jugoslávské vyznamenání. Tento fakt později použili proti němu. Myslel si však, že se mu nemůže nic stát, neboť měl dobré styky s předsedou KSS a pozdějším předsedou vlády ČSR Viliamem Širokým. Široký však nemohl chránit Trojana, neboť sám patřil v té době mezi podezřelé, měl strach a musel bojovat za vlastní záchranu, aby se udržel při moci (Jan Pešek z Historického ústavu SAV). Trojanovi přitížily výpovědi některých bývalých partyzánských velitelů, kteří v dusné atmosféře doby mysleli na to, aby přežili se zdravou kůží.

Hned v první den po zatčení se uskutečnila v Baťovanech domovní prohlídka, bez povolení, pouze se několik mužů z StB prokázalo průkazy. Dům převrátili vzhůru

nohama. Hned, jakmile se manželka Josefa Trojana dozvěděla o zatčení svého manžela, chtěla v Praze navštívit poslance Širokého, se kterým se dobře znali. Několikrát se nechal zapřít, a když k setkání nakonec došlo, různě se vymlouval se slovy, že jde o nedorozumění a malé vyšetřování, brzy prý se její manžel vrátí. To bylo naposledy, co paní Trojanová Širokého viděla. Nevěděla, kde manžel je, hledala ho v Bratislavě, Leopoldově... Z národního výboru přišlo vyrozumění o vystěhování se z domu. V zoufalství se paní Trojanová vydala do Prahy na prezidentskou kancelář. Zpráva o tom došla na národní výbor, kde se velmi rozčílili, cože si to dovolila. Podstatné však bylo, že nemohli rodinu paní Trojanové vystěhovat, tak jí alespoň sebrali veškerý nábytek. Když chtěla potvrzení, že si jej vzali, odpověď jí bylo, že nemá nárok.

Soud

Příprava procesu proti Trojanovi trvala dlouho, protože zřejmě nezapadal do žádného z tehdejších monstrprocesů. Jako Slovák českého původu se nehodil ani do procesů proti buržoazním nacionalistům. Boj proti titovcům slábnul. Organizátorům ještě ke všemu zkrachovala koncepce velkého slovenského povstání vedeného partyzánskými veliteli v čele s Karlem Šmidkem. Hledalo se proto náhradní řešení. Mezitím Trojanu obvinili i ze sabotáže, na provaz to pořád nestačilo.

Až po tom všem začal být Josef Trojan vyslýchán v souvislosti s vraždami v Partyzánském. V březnu 1952 zatkli v Nových Zámčích Luptáka, který tam pracoval jako vedoucí autodopravy. Obvinili ho ze zpronevěry a rozkrádání národního majetku. I přes to, že šlo o běžný kriminální čin, eskortovali ho do pražské Ruzyně. A právě tehdy, dva a půl roku od zajištění Trojana, se začíná vytahovat na světlo případ pěti zastřelených v Baťovanech. Lupták si myslel, že se zachrání, když estébákům dosvědčí, že návod na vraždu dostal od Trojana, kterého z toho začali usvědčovat.

Mnohé z tragédií, které se udály bezprostředně po skončení války, bylo ještě pokračováním vojenské psychózy, kdy se razilo heslo: Smrt Němcům, smrt zrádcům a kolaborantům. Někteří ze zastřelených byli nepochybně exponenty ľudáckého režimu v Baťovanech. To však ještě neznamenalo, že byli předurčení na popravu, ta se mohla konat jen na základě rozhodnutí soudu, bylo však krátce po válce.

Rozsudek. Jménem republiky!

Po čtyřech letech došlo k soudu a paní Trojanová se dozvěděla, že je její manžel odsouzený na smrt. Nejbližším vlakem se i s dětmi vydala do Prahy, aby se s manželem ještě jednou setkala. Návštěvu ji nepovolili, jelikož advokát podal žádost o milost. Na jeho radu napsala i ona prezidentu Antonínu Zápotockému. Nikdy nedostala odpověď. Znovu se vypravila do Prahy, kde se rozhodla navštívit „velké pány“ a soudruhy, kteří se u nich stavovali, a vyprosit milost. Nedostala se ani k jednomu z nich, buď se nechali zapřít, nebo ji odmítli přijmout. Když se jí to u jednoho z nich přece jenom povedlo, čekala ji odpověď: „Zbytečně oroduješ, strana rozhodla, milost nedostane!“ Strana rozhodla! Milost nedali.

Ještě v roce 1990 neměla nejbližší rodina, tj. manželka a děti, v rukou právoplatný rozsudek ani jiné soudní materiály. Po letech se jim vykonstruovaný rozsudek z r. 1953 do rukou přece jenom dostal.

Výpisky z vykonstruovaného rozsudku 1 T 5/53

Nejvyšší soud projednal ve dnech 13. až 16. října 1953 žalobu generálního prokurátora proti Josefu Trojanovi a Pavlu Lukačkovi pro návod k vraždě podle § 7 odst. 1, § 216 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zák. a sabotáž podle § 37 zákona č. 231/48 Sb., Petru Luptákovi pro návod k vraždě podle § 7 odst. 1, § 216 odst. 1, tr. zák., Václavu Paučkovi, Josefu Kocnarovi a Pavlu Glendovi pro vraždu podle § 216 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), c) tr. zák., Elmíru Ďurechovi pro pomoc k vraždě podle § 69 č. 2, § 278 slov. tr. zák. z r. 1878.

...Obviněný Josef Trojan pochází z rolnické rodiny. Po absolvování hospodářské školy byl zaměstnán na různých místech, od roku 1931 pak ve službách Bati na jeho velkostatech. Od roku 1938 působil jako hospodářský správce Baťova velkostatku v Baťovanech na Slovensku. Během okupace a tzv. Slovenského státu obviněný Trojan, prosáklý buržoasní reakční ideologií, jako vychovanec Baťova systému, v linii české a slovenské buržoasie, udržoval důvěrné přátelské styky s vedoucími osobami tisoovského a hitlerovského policejního režimu na Slovensku, tak kupř. s Drem Beňušskou, tehdejší přednostou bratislavské ÚŠB, a Goltzem, policejním attaché německého velvyslanectví v Bratislavě. Tito se vzájemně navštěvovali a policejní exponenti nacističtí, jakož i tisoovští, jezdili pravidelně na hony do Baťovan, kam je obviněný Trojan zval a kde je hostil. Mezi jinými navštívil obviněného Trojana i šéf brněnského gestapa Kozłowski, který se mu odvděčil tím, že obviněný Trojan na svých soukromých cestách do tzv. Protektorátu bral benzin pro své auto na brněnském gestapu. Představitelé nacistického i tisoovského policejního režimu viděli v obviněném Trojanovi naprosto pro ně spolehlivého člověka, což vyplývá také z toho, že obviněný Trojan, ač Čech, i za tzv. Slovenského státu zůstal na svém vedoucím místě a mohl bez obtíží a překážek navštěvovat území tzv. Protektorátu.

Když obviněný Trojan poznal, že válka dopadá v neprospěch nacistů, z kariérních důvodů rychle se přeorientoval a vetřel do Slovenského národního povstání. Obklopil se sobě oddanými lidmi, a ač sám osobně se vyhýbal bojům a nebezpečí, stal se velitelem jedné partyzánské skupiny. Svoji skupinu záměrně podřídil londýnskému vedení a nechtěl spolupracovat s partyzány, kteří pracovali ve spolupráci s Rudou armádou. Ve Slovenském národním povstání viděl jen příležitost k tomu, aby po válce mohl zaujmout význačné postavení. Ani jako velitel nechoval se řádně a jak plyne z výpovědi svědka Vladimíra Příkryla, tehdejšího velitele 2. paradesantní brigády, jakož i z knihy téhož svědka „Pokračujte v horách“ z roku 1947, obviněný Trojan neprovedl uložené mu rozkazy, bez svolení velitele z bojiště se vzdálil, takže by byl zasluhoval býti postaven před válečný soud. Toto selhání obviněného Trojana mělo za následek bojové neúspěchy československých jednotek a velké ztráty. Proti pravdě však obviněný Trojan objednanou a nařízenou reklamou nechal se v brožurách oslavovat, obklopoval se gloriolou výborného partyzánského velitele, vetřel se i do KSS a tak dosáhl, že byl roku 1945 jmenován dočasným správcem Baťových závodů na Slovensku a později oblastním ředitelem Československých kožedělných a gumárenských závodů na Slovensku. Koncem dubna 1945 v Košicích sešel se s Rudolfem Slánským, s kterým navázal užší spojení a přátelské styky a který také prosazoval Trojanovu kariéru. V polovině května 1945 obviněný také slíbil představitelům Baťových závodů Dominiku Číperovi a Marii

Baťové, že bude dbát toho, aby Baťův majetek byl uchován v celistvosti. V této linii jednal také s Rudolfem Slánským, který tuto linii schválil.

K umožnění této kariéry rozhodl se obviněný odstranit ty osoby, které by mu v této kariéře překážely, ať již tím, že zaujímaly význačné postavení, které obviněný Trojan sám chtěl obsadit nebo obsadit svými lidmi, nebo tím, že znaly kolaborantskou minulost Trojanovu. Proto obviněný Trojan s obviněným Pavlem Lukačkou sestavil seznam těchto osob, které měly být likvidovány. Když byly Baťovany osvobozeny Rudou armádou, vrátil se tam obviněný Trojan i se svými přívrženci a stal se neomezeným pánem v Baťovanech a okolí. Ze svých přívrženců vytvořil „milici“ zdánlivě k ochraně závodů, ve skutečnosti jako nástroj k upevnění své moci a k vykonání špinavé práce odstranit osoby Trojanovi nepohodlné. Mezi jeho spolupracovníky patřili: Pavel Lukačka, dále do této skupiny patřili: Petr Lupták, Václav Pauček, Josef Kocnar, Pavel Glenda a Elemír Ďurech.

Tato „milice“ stala se za krátkou dobu po osvobození postrachem všech poctivých občanů v okolí a klesla na úroveň zločinecké bandy. Příslušníci této skupiny terorizovali místní obyvatelstvo, loupili majetek občanů a věznili Trojanovi nepohodlné občany. Jmenovaní pak provedli příkazy Trojanovy k zavraždění řady osob. Obviněný Trojan dal pokyny k zavraždění Gustava Časnochy, bratrů Milana a Ivana Luptáků, Zoltána Rettégiho. Když vraždy nebyly provedeny v stanovených termínech, naléhal na urychlené provedení s tím, že bojové akce vzdalují se od Baťovan, takže čím dál tím obtížněji bude možno vraždy provést a svést na Rudou armádu.

... Všichni zavraždění byli oloupeni a jejich majetek byl násilím od různých osob vymáhán. Na obohacování se podílel i Trojan, který byl vždy o provedení vraždy informován a vraždu schvaloval. Skupina však vykrádala i majetek jiných občanů, jakož i skladiště „milice“. Jednalo se o velké majetkové hodnoty, zlato, šperky, obrazy, šatstvo, zbraně a jiné.

Když někdy v červenci nebo srpnu 1945 byly objeveny mrtvoly bratrů Luptáků, dal obviněný Trojan, kterého obviněný Lukačka o tom uvědomil, příkaz k znemožnění identifikace mrtvol. Pouček a Kocnar pak tajně rýčem zohavili mrtvolám obličej, takže formálně úřední lékař, pod vlivem Trojanovým, identifikaci neprovedl, ač všichni byli přesvědčeni o totožnosti mrtvol.

Obvinění Pavel Lukačka, Petr Lupták, Václav Pauček, Josef Kocnar a Pavel Glenda se k této vyličené činnosti naprosto kajícíně a přesvědčivě doznali. Svorně označují Josefa Trojana jako osobu, která k těmto vraždám dala příkaz. Pavel Lukačka a Petr Lupták na svých výpovědích setrvali a uvedli, že oni sami neměli žádný zvláštní důvod k těmto vraždám, že vykonávali jen příkazy Trojanovy, který na ně naléhal a je o vraždy urgoval, když organisovali zmíněné vraždy. Obviněný Josef Trojan doznává, že o vraždách se dověděl, doznává, že se z majetku zavražděných i obohatil, doznává i to, že všemožným způsobem se snažil, aby pachatelé nebyli odhaleni, popírá však, že by byl dával k těmto vraždám příkaz.

Tato obhajoba obviněného Josefa Trojana je však vyvrácena přesvědčivě výpověďmi zejména obviněného Pavla Lukačky a Petra Luptáka. Je také nepravděpodobné, že by člověk v postavení Josefa Trojana, všemocný pán tehdy v Baťovanech, byl vraždy kryl a z nich se obohacoval, kdyby nebyl jich iniciátorem. Tvrzený ohled na partyzánské

spolubojovníky nemohl hrát u Trojana takovou roli, aby jej dovedl až k tomu, že by se zapletl do vražednických afér, čímž by byl sám těžce kompromitován, kdyby nebyl iniciátorem těchto vražd. Soud proto nevěřil obhajobě Josefa Trojana a vzal za prokázány děj, jak je uveden shora.

Jedna z posledních fotografií

Elmír Ďurech doznal, že se zúčastnil zajišťování osob, popřel však, že by věděl, že mají být zavražděny. Jeho obhajoba je však vyvrácena obviněnými Lukačkou, Luptákem, Paučkem, Kocnarem a Glendou. Již ze způsobu provedení zajišťování obviněný Ďurech chápal, k jakému účelu se tak děje. Soud proto u obviněného Elemíra Ďurecha má za prokázaný děj, jak je uveden shora. Obviněný Lukačka, Lupták, Pauček, Kocnar a Glenda nemohou se s úspěchem dovolávat toho, že vykonávali jen příkazy a vraždy prováděli na osobách, které byly podezřelé z kolaborace.

Je historickou úlohou dělnické třídy, aby revolucí, tedy násilím změnila společenský řád. Bylo historickou úlohou a povinností českého a slovenského lidu, aby se zbrani v ruce, tedy násilím, bojoval proti okupantům. Je nepopíratelnou povinností českého a slovenského lidu, aby tvrdě a přísně potrestal všechny přísluhovače, kteří zradili a nacistům a fašistům pomáhali v jejich zločinné činnosti. Pro velikost věci, za níž dělnická třída, český a slovenský lid bojoval, v zájmu čistoty a spravedlnosti tohoto boje je ovšem nutné, aby na druhé straně byli tvrdě postiženi ti, kdož tohoto boje chtějí využít pro své kariéristické sobecké cíle zločinnými prostředky. Kdyby obviněné byla vedla touha po spravedlivé odplatě kolaborantů, nebyli by se se svým trestem na kolaborantech již na osvobozeném území skrývali. Nemuseli by zmizení a zastřelení osob svádět na Rudou armádu, jak to činili. Nebyli by se z majetku zavražděných obohacovali. Již z toho je patrné, že obvinění nemůže prospívat ta okolnost, že někteří ze zavražděných byli snad kompromitováni kolaborací.

Obviněný Josef Trojan mimo to v době od roku 1945 až do svého zatčení koncem roku 1949 v duchu svého kapitalistického nazírání a Baťovy výchovy, kterou nechal oslavovat ještě v brožurách vydaných po válce, jako podnikový ředitel, záměrně poškozoval československé hospodářství odčerpáváním peněžitých prostředků, výrobků a materiálu z národního podniku, takže způsobil národnímu podniku obrovské škody mnohamilionové. Obviněný Josef Trojan tím se jednak sám obohacoval, jednak korumpoval své okolí, aby získal obdiv, náklonnost a přívržence, demoralizoval tím spoluzaměstnance. Vytvářel si černé fondy, kterých používal pro svou kariéru, záměrně na vedoucí místa dosazoval lidi nepřátelské lidově demokratickému zřízení a sobě oddané, takže v případě zvratu poměrů obviněný Trojan mohl dáti se plně i se závodem do služeb kapitalistického řádu. V tom směru sledoval linii danou mu Rudolfem Slánským. Obviněný Josef Trojan bezpečně věděl, že tím ohrožuje důležitý zájem republiky na úspěšném plánovitém rozvoji československého hospodářství a že porušuje tak povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce. Záměrně tak jednal a pro tuto činnost se rozhodl v záškodnickém úmyslu. Totéž platí i o jeho akci k nakoupení strojního zařízení pro nově budovanou pneumatikárnu v Púchově z USA, čímž rovněž poškodil československé hospodářství o další desetimiliony korun československých, neboť věděl, že tímto svým jednáním přispívá k tomu, že republika stává se závislou na kapitalistické nepřátelské cizině a že by zařízení šlo obstarat ze zemí tábora míru. I když sám v této věci nebyl jediným rozhodujícím činitelem, přece při celé akci spolupůsobil u vědomí všech důsledků.

Vzhledem na dobu činu má soud proto za to, že Josef Trojan spáchal i sabotáž podle § 37 zákona č. 231/48 Sb. s ohledem na ustanovení § 12 odst. 1 tr. zák. a že tento trestný čin je u něho dán po stránce objektivní i subjektivní.

...Společenská nebezpečnost trestné činnosti obviněného Josefa Trojana je vysoká. Rovněž i míra jeho zavinění je rozsáhlá. Obviněný Josef Trojan, věrný přísluhovač kapitalismu a oddaný stoupenec Baťův, zrazoval český a slovenský lid v době okupace přísluhováním nacistům a fašistům. Obviněný Josef Trojan zrazoval český a slovenský lid v době Slovenského národního povstání tím, že se odtahoval od Rudé armády, sloužil londýnské klíce a v boji několikrát zradil a desertoval z boje. Obviněný Josef Trojan ve svém velikášství a nezřízené touze po kariéře, moci a bohatství neštítel se ani vražd. Rovněž neváhal se vetřít do KSS a spráhl se s Rudolfem Slánským a jako přísluhovač baťovství chtěl zachránit pro Baťu ohromný majetek. Obviněný Josef Trojan jako veřejný činitel, postavený na důležité místo, záměrně a škůdcovsky poškodil náš stát o mnoho a mnoho milionů. Ke své trestné činnosti se přiznal jen částečně a neúplně. Přitěžuji mu, že sabotáž provozoval po delší dobu, že k trestné činnosti svedl řadu osob, že spáchal více trestných činů, korumpoval své okolí a poškozoval dobré jméno partyzána, bojovníka za svobodu a Rudé armády. Josef Trojan je typický kapitalistický parazit, který neváhá za svými cíli jít přes mrtvolu, neváhá ve své touze po moci a bohatství zradit i nejsvětější ideály našeho lidu. Obviněnému Josefu Trojanovi nepolehčuje nic. Za tohoto stavu věci proto soud dospěl k názoru, že nejsou tu dány podmínky k tomu, aby mohlo být očekáváno, že obviněný Josef Trojan výkonem trestu se polepší, naopak soud nabyl přesvědčení, že podle § 17 odst. 1 písm. a) tr. zák. účelem trestu u Josefa Trojana může být pouze jej zneškodnit jako nepřítele pracujícího lidu.

Obviněným Paučkovi, Kocnarovi a Glendovi polehčuje úplně a kající doznání, jakož i ta okolnost, že k trestné činnosti byli svedeni, jednali pod vlivem vědomí závislosti a do počátku trestné činnosti vedli řádný život pracujícího člověka. Bylo patrné na nich, že svých trestných činů hluboce litují a již i jejich původ naznačuje, že lze dosáhnout u nich polepšení výkonem trestu na svobodě. Na druhé straně proti nim mluví vysoký stupeň společenské nebezpečnosti jejich trestného jednání a míra zavinění. Při zvážení všech těchto okolností soud dospěl k názoru, že je u nich na místě trest na svobodě, vyměřený pod hranici trestní sazby podle § 30 tr. zák., úměrný však jich velké vině a odstupňovaný, jak kdo na vraždách se bezprostředně podílel.

Obviněnému Elemíru Ďurechovi polehčuje řádný život pracujícího člověka, naproti tomu při uložení trestu nelze přehlédnout i to, že tento obviněný jako příslušník bezpečnostního sboru tím více si uvědomoval zavrženíhodnost svého jednání. Při uvážení všech hledisek pro výměru trestu rozhodných podle § 19 tr. zák. soud dospěl k přesvědčení, že u obviněného Elemíra Ďurecha je na místě trest při horní hranici trestní sazby, neboť obviněný Ďurech při hlavním líčení neprojevil nějakou lítost nad svým jednáním, choval se zarputile a čišelo z něho nepřátelství vůči našemu státnímu zřízení. Přes jeho původ je proto potřeba delšího trestu, aby se mohl napravit.

Soud má proto za prokázáno, že Josef Trojan, Pavel Lukačka a Petr Lupták navedli Václava Paučka, Josefa Kocnara, Pavla Glendu v květnu 1945 v tehdejších Baťovanech usmrtili opětovně několik osob za tím účelem, aby se zmocnili jejich věci a jiným způsobem získali z toho prospěch, tedy při loupeži, a to zákeřně, Pavel Pauček, Josef Kocnar a Pavel Glenda pak skutečně zákeřně při loupeži opětovně usmrtili několik osob, při čemž Elemír Ďurech pomáhal při zajištění bratrů Luptáků, ač věděl, že tím usnadňuje Paučkovi, Kocnarovi a Glendovi páchaní vraždy.

Vzhledem k uvedeným úvahám je pak u prvních šesti obviněných vyslovit propadnutí jmění podle § 47 tr. zák. a vysloviti i ztrátu čestných práv občanských, u Elmira Ďurecha ztrátu úřadu. Podle délky uloženého trestu a druhu trestu je pak u Trojana, Lukačky, Luptáka, Paučka a Kocnara vysloviti vyloučení z vojska. Všichni obvinění jsou pak povinni nahradit náklady trestního řízení.

Nejvyšší soud proto rozhodl takto:

Josef Trojan, Pavel Lukačka, Petr Lupták, Václav Pauček, Josef Kocnar, Pavel Glenda a Elemír Ďurech, t. č. všichni ve vazbě jsou vinni a odsuzují se za to:

obviněný Josef Trojan, Pavel Lukačka, Petr Lupták, Václav Pauček, Josef Kocnar a Pavel Glenda podle § 216 odst. 2 tr. zák., u Josefa Trojana a Pavla Lukačky se zřetelem na ustanovení § 22 odst. 1 tr. zák., za použití § 30 tr. zák. u obviněných Václava Paučka, Josefa Kocnara a Pavla Glendy, Elemíra Ďurecha podle § 278, 72 a 66 č. 3 slov. tr. zák. z roku 1878 se zřetelem na ustanovení § 18 odst. 1 tr. zák. a § 12 odst. 1 tr. zák. k trestům:

Josef Trojan k trestu smrti,

Pavel Lukačka k trestu smrti,

Petr Lupták k trestu smrti,

ostatní obvinění k trestu odnětí svobody v trvání u

Václava Paučka 25 roků,

Josefa Kocnara 25 roků,

Pavla Glendy 19 roků

a Elemíra Ďurecha 19 roků.

Poučení: Proti tomuto rozsudku není odvolání (§ 172 odst. 2 tr. ř.).

V Praze dne 16. října 1953

Dr. Podčepický v. r.

Usnesení

Podle rozhodnutí presidenta republiky o amnestii ze dne 19. června 1948 č. I obviněným Václavu Paučkovi, Josefu Kocnarovi, Pavlu Glendovi a Elemíru Ďurechovi z dočasného trestu na svobodě, uloženého jim rozsudkem nejvyššího soudu ze dne 16. října 1953, sp. zn. T 5/53, promíjí se 1 rok odnětí svobody a podle č. II. odst. 1 rozhodnutí presidenta o amnestii ze dne 4. května 1953 promíjí se ze zbytku trestů na svobodě jmenovaným obviněným citovaným rozhodnutím uložených jedna třetina, t.j. Václavu Paučkovi 8 roků, Josefu Kocnarovi 8 roků, Pavlu Glendovi 6 roků a Elemíru Ďurechovi 4 roky odnětí svobody, takže obviněnému Václavu Paučkovi a Josefu Kocnarovi zbývá trest 16 roků odnětí svobody, Pavlu Glendovi 12 roků odnětí svobody a Elemíru Ďurechovi 8 roků odnětí svobody.

V Praze 16. října 1953

Dr. Podčepický v. r.

Josef Trojan s prezidentem Antonínem Zápotockým

Trest smrti

Neveřejný proces s Trojanem a spol. se konal v říjnu 1953. Jeho konečný verdikt zněl: Josef Trojan se odsuzuje k trestu smrti. Paní Trojanová se to dozvěděla na poslední chvíli 28. prosince 1953. Tehdy ji vyhledali dva civilisté a oznámili ji, že prezident Zápotocký zamítl žádost o milost pro jejího manžela a do 24 hodin bude popraven. Ještě téhož dne vzala s sebou dvě nejstarší děti a přes velké potíže s cestováním (byla zima, padal sníh a nic v té době nejelo) se ocitla ve 3 hod ráno před Pankráckou věznicí. Následovaly další potíže, přes které se jí podařilo alespoň na chvíli s manželem v jedné nevelké místnosti setkat. Na první pohled ho nepoznala ona ani její syn. Ptala se ho, jestli si podal žádost o milost. Následoval smutný pohled a poslední slova, která od něj slyšela: „Koho mám prosit o milost, toho co mě bije? Spravedlnosti jsem se nedovolal, o milost neprosím...“

Poprava byla stanovena na čtvrtou hodinu ráno 29. prosince. Den před tím vyzvali Trojanovu manželku a nejstarší dceru, aby se dostavily na Pankrác. Trojanův syn, měl tehdy 12 roků, na to vzpomíná: „Ani matka, ani sestra otce nepoznaly, vždyť ho neviděly čtyři roky. Sám jim povídal, že je mrzák a že se mu nechce žít, prosil je, aby proto nežádaly o milost.“

Rozsudek trestu smrti byl vykonán 29. 12. 1953. Rodina si nesměla ani převzít tělo a Josef Trojan byl pohřben ve společném hrobě politických vězňů v Ďáblicích v Praze. Zůstaly po něm vdova a 5 dětí, nejmladší dceři bylo tehdy 5 let.

Praha (Děblice) – hřbitov, sektor politických vězňů

Rehabilitace

Rozsudek v mene republiky!

Výpisky z rehabilitačního protokolu 27 Tr 53/68 mimořádného senátu Krajského soudu v Bratislavě

V lhůtě stanovené pro soudní rehabilitaci požádala o soudní rehabilitaci kromě jiných i vdova Stanislava Trojanová, manželka odsouzeného Trojana. V návrhu na soudní rehabilitaci navrhovatelé zpochybnili výsledky vyšetřování a správnost původního rozhodnutí.

Vdova Stanislava Trojanová uvedla, že i když jí nejsou známe okolnosti, za kterých byly oběti usmrceny, po řadě roků a na základě svědectví více osob došla k přesvědčení, že účast jejího manžela Josefa Trojana na těch vraždách byla mystifikace Petra Luptáka a Pavla Lukačky. Josef Trojan byl odsouzený na základě nesprávných a křivých svědectví a ve skutečnosti neměl s těmito vraždami nic společného.

Senát Krajského soudu v Bratislavě provedl rozsáhlé dokazování a zkoumání původního rozsudku. Při tom zjistil, že některá rozhodnutí se neopírala o dostatečné důkazy a že u původního rozsudku v některých směrech nebyla dodržena zásada materiální pravdy a zásada přímosti a ústnosti a závěr Nejvyššího soudu byl podle důkazů v čase vynesení rozsudku nanejvýš pochybný.

Při prozkoumávání celého původního soudního řízení nemohl senát obejít závažný fakt, že Josef Trojan nebyl zatčen pro vraždy a předmětem konání v prvních fázích po

jeho zatčení byly okolnosti úplně odlišné. O tom svědčí fakt, že Josef Trojan byl zatčen 21. 12. 1949 a přímí pachatelé vražd až ke konci roku 1952. Vyšetřovací protokoly se netýkaly trestné činnosti, za kterou byl odsouzen.

Později byly předmětem jeho výslechů především styky s pracovníky jugoslávského konzulátu v Bratislavě, jeho činnost ve Společnosti jugoslávsko-československého přátelství a jeho činnost během války, kdy byly výslechy zaměřené na to, že Josef Trojan byl zrádcem povstání a během povstání nechal zavraždit zasloužilé pracovníky odboje.

Podle znaleckého posudku dr. Jablonického, v rehabilitačním prozkoumávání, v žádném případě nebyl pokládán Josef Trojan za zrádce povstání. Naopak je potřebné vysoko ocenit jeho zásluhy o přípravu SNP a přímo v bojích. Vzhledem k tehdejší situaci je zřejmé, že si ilegální ÚV dobře ověřil osobu Josefa Trojana a konstatoval, že může být cenným pomocníkem při povstání a je spolehlivý. Řada spolubojovníků Josefa Trojana potvrdila, že prokázal velkou osobní statečnost a rozhodný odpor proti fašismu. Styků s gestapem využíval ve prospěch odboje. Mnohé, kteří měli být zatčeni, včas varoval.

Na rehabilitačním pojednávání v roce 1969 vystoupil jeden ze střelců, který při rekonstrukci uvedl, že příkaz ke střelbě vydal Petr Lupták, v procese s Trojanem a spol. také odsouzený na smrt.

V této souvislosti pokládal senát za pravdivou výpověď jednoho svědka, který vypovídal, že jako tehdejší vysoký funkcionář StB se dozvěděl, že vyšetřování proti Trojanovi mělo sloužit k tomu, aby byl Trojan použitý v procesu proti tzv. buržoaznímu nacionalismu.

Jedním ze základních bodů obhajoby Josefa Trojana byl fakt, že v době konání vražd nebyl v Partyzánském (dříve Baťovany). V té době ležel v nemocnici v Košicích, kde si doléčoval válečné zranění. Jeden ze svědků, který byl v nemocnici, byl přítomný rozhovoru Josefa Trojana s Petrem Luptákem, během něhož Trojan důrazně přikazoval Luptákovi, aby kolaboranty v Partyzánském jen zajistili a aby počkali na konsolidaci poměrů a na řádný soud. Výslovně varoval před jakýmkoliv násilnostmi. Trojan byl upozorňován, aby si dal pozor na Luptáka a velitele ozborených milicí Lukačku, oba byli, jak se hovořilo, z divokých vajec, on jim však ponechal značnou volnost. Za to možná měl nést morální zodpovědnost, ne však trestní.

Další svědek potvrdil, že mu Trojan řekl, že o vraždách nic nevěděl, nepředpokládal, že k nim dojde a nemohl jim zabránit.

Závažná byla i výpověď svědka, který byl po roce 1945 vedoucím osobního oddělení u bývalé firmy Baťa. Ten uvedl, že byl předvolán do kanceláře Trojana, aby donesl osobní karty lidí, o kterých již v té době věděl, že byli zastřeleni. V přítomnosti svědka Trojan vynadal Patru Luptákovi, který byl také v kanceláři, za to, že mohlo dojít k těmto vraždám poškozujícím čest partyzána. Když hádka vyvrcholila, vstoupil do místnosti z vedlejší kanceláře Pavol Lukačka, který odvedl Petra Luptáka s tím, že jakmile Trojan proti nim něco podnikne, že svalí všechnu vinu na něho. Na to reagoval Trojan velice prudce. Z výpovědi Pavla Lukačky a Petra Luptáka při původním procesu vyplynulo, že jako partyzáni přišli přímo z bojů a osoby, které později zastřelili, byly označeny za kolaboranty a oni jednali v domnění, že jejich skutek je správný a vykonali jen spravedlivou odplatu.

Stanislava Trojanová se svým synem Jánem, jemuž bylo v době povstání dva a půl roku

Většina svědků při zkoumání uvedla, že vyšetřování nebylo objektivní, protokoly byly zkreslené a celé původní trestní jednání (konkrétně příprava vyšetřování) byly zaměřené na to, aby vše dopadlo pro osobu Josefa Trojana co nejhůře. Jeden ze svědků vypovídal, že protokoly neodpovídaly tehdy skutečnosti a on byl násilím donucen, aby je podepsal. Všechny své výpovědi odvolal již v roce 1953.

Odsouzený Josef Trojan po celou dobu vyšetřování, ani na hlavním pojednání, nedoznal žádnou účast, a to ani psychickou či morální, na přípravě vražd, i přes to, že se k němu vyšetřovatelé chovali surově. Za celý rok měl jednu dvacetiminutovou vycházku, půl roku každý den noční výslechy a několik týdnů si nesměl sednout

Mimořádný senát Krajského soudu v Bratislavě konstatoval, že skutek, za který byl Josef Trojan odsouzený, byl uměle vykonstruovaný a nestal se. V důsledku toho trest ohledně Josefa Trojana zrušil.

Krajský soud tak rozhodl po prozkoumání všech dokumentů na veřejném zasedání dne 21. října 1969.

Usnesení soudu nenabylo právní účinnosti

V roce 1969 na základě žádosti o rehabilitaci osvobodil Krajský soud v Bratislavě Josefa Trojana ze žaloby za trestní čin návodu na vraždy. Tehdejší prokurátor SSR však usnesení soudu napadl, a proto nenabylo právní účinnosti. Zainteresovaní tvrdí, že prokurátor zasáhl až po zákonem stanovené lhůtě a že jeho rozhodnutí ovlivnily síly, které měly zájem na likvidaci Trojana již v padesátých letech. Tento názor zastávali,

kromě jiných, Jozef Brunovský, předseda Svazu protifašistických bojovníků, a právník Anton Rašta.

Syn Josefa Trojanů Ján žádal hned po listopadu 1989 o rehabilitaci otce, podal na soud žádost pro porušení zákona. Psal ministrovi spravedlnosti i generálnímu prokurátorovi. V únoru 1991 rozhodl Krajský soud v Bratislavě zastavit trestní stíhání proti Josefu Trojanovi ve věci sabotáže, odsoudil ho však na 12 roků ztráty svobody za návod na vraždu. Ján Trojan se proti tomuto rozhodnutí odvolal. Nejvyšší soud v Praze rok a půl nato odvolání zamítnul. V Partyzánském tehdy visela deska věnovaná památce partyzánského velitele Trojanů. Po vzniku samostatné Slovenské republiky se případem opět zabýval krajský soud. V srpnu 1994 zamítl návrh Trojanova syna na zrušení starého rozsudku. Pamětní desku odstranili do depozitáře Muzea SNP v Banské Bystrici.

Renomovaný slovenský historik Jozef Jablonický se Trojanovým příběhem zabývá 35 let a stále tvrdí, že ho popravili neprávem. „Som presvedčený, že išlo o justičný zločin, inak bych sa tomu toľko nevenoval.“

Tragický osud Josefa Trojanů, zaznamenaný z dostupných materiálů, snad nejlépe vystihují jeho poslední slova manželce, ze dne 29. prosince 1953, hodinu před popravou: „Spravedlnosti jsem se nedovolal, o milost neprosím“.

Použité materiály:

Rozsudek. Jménem republiky! 1 T 5/53

Rozsudok: V mene republiky!

Novinové články

Milan Varsik – Krížová cesta Josefa Trojanů, jeho ženy a piatich detí; Život

Vladimír Jancura- Prečo popravili kapitána Trojanů, Pravda. 29. decembra 2003

Jan Gazdík – Hrdinu zavraždila lidská závist; Mladá fronta 12. 3. 2005

Poděkování

Jířimu Trojanovi, Přední Výtoň, synovi Josefa Trojanů

Janu Trojanovi, Velké Meziříčí, synovci Josefa Trojanů

Marii Mejzlikové, Horní Heřmanice, neteři Josefa Trojanů

Marii Vaňkové, Horní Heřmanice, bývalé kronikářce Horních Heřmanic

Sestavil Karel Pavlíček

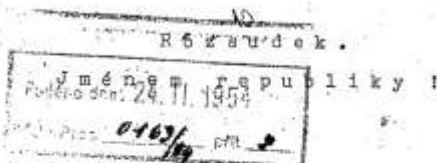
V TOMTO DOME ŽIL
PLK. JOZEF TROJAN
ILEGÁLNY PRACOVNÍK A JEDEN
Z POPREDNÝCH ORGANIZÁTOROV
A VELITEĽOV SNP NA HORNEJ NITRE

Pamětní deska v Partyzánském (později sundaná)

Konstruktivní rozsudek r. r. 1953

1 T 5/53

3

Nejvyšší soud projednal ve dnech 13. až 16. října 1953 žalobu generálního prokurátora proti Josefu Trojanovi a Pavlu Lukáčkovi pro návrh k vraždě podle § 7-odst. 1, § 216 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tržák. a sabotáž podle § 37 zákona č. 231/48 Sb., Petru Luptákovi pro návrh k vraždě podle § 7 odst. 1, § 216 odst. 1, tržák, Václavu Paučkovi; Josefu Kocnarovi a Pavlu Glendovi pro vraždu podle § 216 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), c) tržák., Elemíru Durachovi pro pomoc k vraždě podle § 69 č. 2, § 278 slov. tržák. z r. 1878 a posoudil vše takto:

Na základě svědeckých výpovědí Josefa Kudely, Emilie Makrenkové, Františky Turzové, Ireny Fraňtacké, Magdaleny Kudalové, Františka Bertoše, Josefa Čepky, Mikuláše Kosuše, Dra Alexandra Pappsa, Rudolfa Slánského, Ludvíka Frejky, Pavla Prikopy, Františka Goltze, Ing Gustava Šimka, Štefana Vlčka, Ferdinanda Beňušky, Štefana Korvinyho, Rudolfa Rajčényho, Josefa Hagary, Jana Fabíka, Margety Mikulášové, Vladimíra Píkrýlé, Dra Zvoleho, Antonína Časty, Štefana Murzšše, Dra Jiřího Ulricha, Josefa Časnochy, Mileny Popelky, Stantelovy Trojanové, Theodora Baláže, Jana Ševčíka, ohledacího listu mrtvoly Časnochy, znaleckého posudku ohledně pneumatikárny a nákupu zařízení pro ni v USA, revizní zprávy, trestního oznámení, připojených brožur ke spisu, připojených fotosnímek, výpovědí obviněných a jich vzájemným usvědčováním soud zjistil toto:

Obviněný Josef Trojan pochází z rolnické rodiny. Po absolvování hospodářské školy byl zaměstnán na různých místech, od roku 1931 pak ve službách Bati na jeho velkostatkách. Od roku 1938 působil jako hospodářský správce Baťova velkostatku v Baťovanech na Slovensku. Během okupace a t.zv. Slovenského státu obviněný Trojan, prosáklý buržoasní reakční ideologií jako vychovanec Baťova systému, v linii české a sloven-

27 Tr 53/68

ROZSUDEK

V mene republiky!

Krajský súd v Bratislave v osobitnom senáte zloženom z predsedu senátu dr. Ľubomíra Kusyna a členov senátu dr. Bariny Tisovej a dr. Pavla Šišku v trestnej veci proti Josefovi Trojancovi a spol., po vykonanom príslušnom konaní na verejnom zasadnutí dňa 21. októbra 1969 rozhodol

t a k t o :

Podľa § 15 ods. 1 písm. a/ zák. č. 82/68 Zb. zrušuje sa ohľadne odsúdeného Josefa Trojana rozsudok Najvyššieho súdu v Prahe č. j. T 5/53 vo výroku o vine v bode 1/a vo výroku o treste.

Podľa § 17 ods. 2 zák. č. 82/68 Zb. z dôvodov § 220 písm. a/ tr. par. sa odsúdený Josef Trojan, nar. 25. 1. 1906 v Horných Hermanoviciach, býv. oblasť riaditeľ košodielnych a gumárnských závodov na Slovensku, posledne bytom Partizánska, Cintorínska č. 19, okr. Topoľčany,

o s l o b o d z u j e

spod obžaloby pre návrh k trestnému činu vraždy podľa § 2 ods. 1, § 216 ods. 1, ods. 2 písm. a/b/ tr. zák. z roku 1950, ktorý mal spáchať tak,

k e

spolu s Pavlom Lukačkom Petrom Luptákom úmyselne vzbudil vo Václavovi Pauškovi, Josefovi Kocnárovi a Pavlovi Glendovi rozhodnutie usmrtiť niekoľko osôb a to Gustava Časnochu, Ivana Luptáka, Milana Luptáka, Máriu Osvaldovu a Zoltána Rettého a to spôsobom obviáť surovým a satým ťablom, aby sa zmocnili ich vecí, teda pri lupči.

Podľa § 15 ods. 1 písm. e/ zák. č. 82/68 Zb. zrušuje sa ohľadne Pavla Lukačka rozsudok Najvyššieho súdu v Prahe č. j. T 5/53 vo výroku o vine v bode 1/a vo výroku o treste.

Odsúdený Pavel Lukačka, nar. 9. 5. 1923 v Uhynaracoch, býv. obl. riaditeľ VDF, naposledy bytom v Bratislave, ul. Čerenej armády č. 8/111,

u s a ň a v a s a v i n n ý m .

Ke v apríli 1945 v Partizánskom ako člen milície slož z býv. príslušníkov partizánskeho oddielu potom, keď Peter Lupták veliteľ tejto milície svojimi rozkazom vzbudil vo Václavovi Pauškovi, Josefovi Kocnárovi a Pavlovi Glendovi rozhodnutie usmrtiť Gustava Časnochu, Ivana Luptáka, Milana Luptáka, Máriu Osvaldovu a Zoltána Rettého.

Trnava Josef.

28. prosinec 1953

Milý bratře a sestry!

Loni jsem se s Vámi - osud nedovolil
abych nadále žil a stykal se s Vámi. -

Milý Jendo, Mairo, Audro a Lidka.
Vzpomínám na Vás - v duchu mi proliší celý
život. Vidím Vás před sebou - naše dětství -
naši krásnou - milou dědinou - Vás všechny i
s našimi drahými rodiči - v celém, milém
kraji. -

Buďte šťastní - vzpomínejte se mně v
dobru - odpusťte - jestli jsem Vám někdy
ublížil.

Prosim Vás vzpomínejte se mně v dobru
Pozdravte naše rodiče - všechny bratry, sestry
myma, miki - slunce a tetu. -

Lidkae Vás zdraví a líbí Vás
bratři a slunce

Josef Trnava

Nazdar, Božo,

posílám Ti odpověď na Tvůj dopis.

Při vzpomínce na to, co prožila Josefova rodina a částečně i já, zmocňuje se mě znova pocit skepse a bolesti a nejraději bych, aby se vzpomínka na jeho zásluhy a vyznamenání ani neobjevovala. Kdybys věděla všechny podrobnosti jeho případu, asi bys tomu nevěřila!

Pokud se týká jeho vyznamenání, těch bylo mnoho /dokonce i jugoslávských partýzánů - předané osobně Titem/, ale nevím přesné názvy. Musela bych napsat švagrové, ale nerada bych jí dráždila nervy vzpomínkami, protože má velmi špatné zdraví.

Tak teda k věci. Podle mého názoru by ses měla omezit na nejnutnější strohé údaje. Doplníš si to, prosím, do dotazníku sama, jak uznáš za vhodné.

Zaměstnání před válkou /poslední/: ředitel závodu Baťa v Bačovanech /dnešní Partizánske/.

Účast v povstání: od r. 1940 příprava SNP /doloženo literaturou 1944-45 velitel partyzán. jednotek v hornonitánské oblasti

Slovenskou národní radou 1945 jmenován generálním ředitelem podniku Baťa na Slovensku - po znárodnění generálním ředitelem kožařského a gumárenského průmyslu na Slovensku. 16. října 1953 odsouzen k trestu smrti na ne veřejném přelíčení v Praze - trest vykonán v prosinci 1953. 21. října 1969 rehabilitován a uznán nevinným krajským soudem v Bratislavě / na tomto jednání jsem byla osobně přítomná a mám opis rozsudku,

Doufám, že Ti má odpověď postačí, zdravím Tě a znova připomínám, že mě netěší jakékoli zveřejňování, protože všechno je marnost a zase jen marnost. Klidně se o něm nemusíš zmínovat vůbec.

Kl. Mezihorčí
11. února 1987

L. Tvarůžková

P S:

Kdybys byla někdy v Meziříčí a měla čas, zastav se u mnou. Ráda Tě uvidím a pohovořím si s Tebou.

Dopis o Josefu Trojani, popraveném komunisty
11. února 1987.

Dopis sestry Josefa Trojana Ladislavy Tvarůžkové adresovaný Boženě Dvořákové z Horních Heřmanic

Příloha Budišovského zpravodaje č. 3/2013

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Samostatně neprodejné

Vydává: Úřad městyse Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: obec@mestysbudisov

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 30. 9. 2013

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s. r. o., Velké Meziříčí